

Ella Tomminen

**”KUMPPARIN JA MUSTIKKABLIWIN
HAJUNEN MELANKOLIA”**

Suomalaisuuden diskurssit Antin palautepalvelu -
podcastissa

Informaatioteknologian ja viestinnän tiedekunta

Kandidaatintutkielma

Joulukuu 2022

TIIVISTELMÄ

Ella Tomminen: "Kumpparin ja mustikkabliwin hajunen melankolia". Suomalaisuuden diskurssit Antin palautepalvelu -podcastissa
Kandidaatintutkielma
Tampereen yliopisto
Suomen kielen opintosuunta
Joulukuu 2022

Tässä tutkielmassa käsitellään suomalaisuuden diskursseja *Antin palautepalvelu* -podcastissa. Tutkielman tarkoituksena on selvittää, millaisia suomalaisuuden diskursseja podcastin pitäjä Antti Holma rakentaa, ja minkälaisia kielen keinoja hän käyttää osana diskurssien rakentamista. Aineistona tutkimuksessa ovat *Antin palautepalvelu* -podcastin kolmannen kauden viisi ensimmäistä jaksoa, jaksot 25–29, jotka ovat ilmestyneet vuoden 2022 elo- ja syyskuun aikana ja olivat tutkimusaineistoa kerättyäessä tuoreimpia. Jaksoista on litte-roitu esimerkkejä, joissa diskurssien rakentamista voi havaita.

Tutkimuskysymyksiä on kaksi: 1) Millaisia suomalaisuuden diskursseja Holma rakentaa *Antin palautepalvelu* -podcastissa? 2) Millaiset kielelliset keinot tai kielen ilmiöt tukevat diskurssien rakentamista?

Tutkimuksen menetelmänä käytetään diskurssintutkimusta, joka tarjoaa tutkimukselle myös teoreettisen viitekehyksen. Diskurssi käsitetään tutkimuksessa ensisijaisesti sosiaalisen konstruktionismin viitekehyksen kautta kontekstisidonnaisena todellisuuden rakentamisen työkaluna. Tutkimuksen kannalta tärkeitä käsitteitä ovat myös stereotypiat ja huumori. Suomalaisuuteen liitetyt stereotypiat toimivat useiden löydettyjen diskurssien tausta-ajatuksina sekä huumorin luomisen keinona. Huumori puolestaan sävyttää jollain tapaa useimpia löydettyjä diskursseja. Myös Holman asema Yhdysvalloissa asuvana ulkosuomalaisena huomioidaan diskurssien analyysissä, sillä se luo kontrastia suomalaisuuden tarkasteluun. Tutkimuksessa käsitellään myös Holman tapaa käyttää kieltä, sillä monipuolinen verbaliikka on osa Holman henkilöbrändiä ja näkyy myös diskursseja rakentavassa kielessä.

Tutkimuksen tuloksena aineistosta löydettiin kuusi suomalaisuuteen liittyvää päädiskurssia: *takapajuisen Suomen kielitaidoton kansa*, *inhorealistinen Suomi*, *suomalaisuus henkilökohtaisena aarteena*, *suomalaisuus uniikkina lumihutaleena*, *vaatimattomat suomalaiset* sekä *Suomi Venäjän naapurina*. *Inhorealistinen Suomi* -diskurssi jakautuu vielä kahteen aladiskurssiin *suomalaiset päihteidenkäyttäjinä* sekä *pimeä ja märkä pohjola*. Diskurssit esittivät Suomen vaihtelevasti joko positiivisen, negatiivisen tai neutraalin sävyn kautta.

Diskurssien rakentamista tukeviksi kielen keinoiksi sekä Holman kielelle tyypillisiksi ilmiöiksi nimettiin sävyartikkelien käyttö, korostussanat sekä sanavalinnat, sillä niitä esiintyi useiden diskurssien yhteydessä. Ne edustavat osaltaan myös Holman kirjavaa kielenkäytön tapaa. Löydetyistä diskursseista useimmat pohjautuvat johonkin tyypillisesti suomalaisuuteen liitettyyn stereotypiaan, kuten huonoon säähän, runsaaseen alkoholinkäyttöön tai ylenpalttiseen vaatimattomuuteen.

Avainsanat: diskurssi, diskurssianalyysi, suomalaisuus, ulkosuomalaisuus, stereotypia, podcast, huumori

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck -ohjelmalla.

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	3
2 AINEISTO JA TUTKIMUSKYSYMYKSET	5
2.1 Tutkimuskysymykset.....	5
2.2 Tutkimusaineisto ja sen käsittely.....	5
3 TUTKIMUSMENETELMÄ JA TEOREETTINEN TAUSTA	8
3.1 Diskurssin käsite ja diskurssintutkimus menetelmänä	8
3.2 Stereotypiat ja huumori	9
4 ANALYYSI	11
4.1 Takapajuisen Suomen kielitaidoton kansa.....	11
4.2 Inhorealistenten Suomi	13
4.2.1 Inhorealistenten Suomi: suomalaiset päihteidenkäyttäjät	14
4.2.2 Inhorealistenten Suomi: pimeä ja märkä pohjola.....	15
4.3 Suomalaisuus henkilökohtaisena aarteena	17
4.4 Suomalaisuus uniikkina lumihiutaleena.....	19
4.5 Vaatimattomat suomalaiset.....	23
4.6 Suomi Venäjän naapurina	24
4.7 Korostuneita kielen ilmiöitä	25
5 PÄÄTÄNTÖ	28
LÄHTEET	30

1 JOHDANTO

Tarkastelen kandidaatintutkielmassani suomalaisuuden diskursseja Antti Holman *Antin palautepalvelu* -podcastissa, jota julkaistaan podcasteille tarkoitettussa Podme-palvelussa. Podcastissaan muun muassa näyttelijän ja kirjailijan uraa luova Holma kommentoi ja antaa palautetta kuulijoiden lähettämistä teksteistä. Tekstit kirvoittavat hänet jakamaan usein myös omia ajatuksiaan aiheiden ympäriltä. Tutkimukseni keskittyy tarkastelemaan myös sitä, minkälaisia kielen keinoja Holma käyttää diskursien rakentamisessa.

Nykypäivänä sosiaalisen median sisällöntuottajilla on suuri valta ja voima vaikuttaa kaikenlaisiin yhteiskunnan trendeihin, myös kielen ja diskurssien tasolla. Holma on saanut podcastilleen suuren yleisön, joten on mielekästä tutkia, minkälaisia diskursseja hän sisällöntuottajana valitsee rakentaa. Sillä, miten kieltä käyttää, on aina merkitystä, sillä kieli voidaan nähdä sosiaalisena toimintana tai sen osana sekä sosiaalisen todellisuuden rakentajana (Pietikäinen 2020: luku 1). Lähestyn tutkimuksessani diskurssin käsitettä etenkin sen sosiaalista todellisuutta rakentavan luonteen näkökulmasta. Laajemmin diskurssilla tarkoitetaan kielitieteellisen määritelmän mukaan sekä kirjoitettua, puhuttua että viitottua kielenkäyttöä kielenkäyttökontekstissa. Yksittäinen diskurssi on sidoksissa kulttuuriin, rajautuu tiettyyn näkökulmaan ja rakentaa sosiaalista todellisuutta. (Tieteen termipankki 2022.) Valitsen käsitellä juuri suomalaisuuden diskursseja, sillä nykyään Yhdysvalloissa asuvan Holman asema ulkosuomalaisena tuo epätavallisemman lähestymistavan suomalaisuuden tarkasteluun.

Teoreettinen viitekehys tutkimuksessani pohjautuu diskurssintutkimuksen perinteeseen. Diskurssintutkimuksen laajan aihekirjon mahdollistavan luonteen vuoksi omani kaltaista tutkimusta ei ole aiemmin tehty. Aineistomuotona podcasteja on kuitenkin alettu tutkia enenevässä määrin niiden suosion kasvun myötä, mikä näkyy myös opinnäytetöiden saralla. Esimerkiksi kandidaatintutkielman ”*Takaisin jakson pariin*”: Siirtyminen jakson kaupalliseen osuuteen *Nonsense-podcastissa* (Malm 2020) ja pro gradu -tutkielman *Dialogisuuden rakentuminen Jari Sarasvuon monologiohjelmassa* (Mutanen 2020) aineistoina ovat podcast-ohjelmat. Myös Antti Holmaan henkilönä on kohdistunut aiempaa, joskaan ei lingvististä, opinnäytetasoista tutkimusta. Ammattikorkeakoulun opinnäytetyö *Parasosiaalisuus podcast-työssä: kuulijasuhteella valtakunnan ykköspodcastiksi* (Delikouras 2020) käsittelee kuulijasuhdetta ja parasosiaalisuutta Holman *Auta Antti!* -podcastia aineistona käyttäen.

Holma on julkisuutensa kautta asemassa, jossa hän kykenisi mielipidevaikuttamiseen. *Antin palautepalvelu* -podcast ei kuitenkaan luo tuntua siitä, että kuulijan mielipiteitä tai ajatusmalleja yritetään muuttaa. Holma kertoo, mitä itse asioista ajattelee, muttei oleta kuulijoiden olevan samaa mieltä hänen kanssaan tai pyri aktiivisesti haastamaan kuulijaa ja tämän tapoja ajatella. Julkista

ohjelmaa tehdessä ulostulot eivät kuitenkaan mitä todennäköisimmin ole sattumanvaraisia, ja podcastinsa avulla Holma luo tahtomattaankin julkisuudessa näkyvää henkilöbrändiään. Osa henkilöbrändistä rakentuu Holman verbaliikan ympärille, mikä kuuluu myös *Antin palautepalvelu* -podcastissa. Hän käyttää kieltä monimuotoisesti ja värikkäästi, ja erinäinen kielellä leikkiminen tuntuu Holman kohdalla jopa tavaramerkiksi kutsuttavalta piirteeltä. Siksi on mielekäästä tarkastella suomalaisuuden diskurssien ohessa myös sitä, minkälaisin kielen keinoin Holma diskursseja rakentaa.

Seuraavassa luvussa esittelen tutkimuskysymykseni ja käyttämäni aineiston. Kolmannessa luvussa käsittelen tutkimusmenetelmänä käyttämäni diskurssintutkimusta sekä tutkimuksen muuta teoreettista taustaa. Neljäs luku esittelee aineistosta löytämäni kuusi suomalaisuuden diskurssia: *takapajuksen Suomen kielitaidoton kansa, inhorealistinen Suomi, suomalaisuus henkilökohtaisena aarteena, suomalaisuus uniikkina lumihiutaleena, vaatimattomat suomalaiset sekä Suomi Venäjän naapurina*. Kokoan myös yhteen diskurssien rakentamisessa korostuneita kielen ilmiöitä. Viidennessä luvussa teen yhteenvetoa tutkimukseni tuloksista sekä pohdin mahdollisia jatkotutkimusaiheita.

2 AINEISTO JA TUTKIMUSKYSYMYKSET

2.1 Tutkimuskysymykset

Tutkimuksessani selvitän, minkälaisia diskursseja suomalaisuudesta Holma rakentaa podcastissaan.

Tutkimuskysymykseni ovat:

1. Millaisia suomalaisuuden diskursseja Holma rakentaa *Antin palautepalvelu* -podcastissa?
2. Millaiset kielelliset keinot tai kielen ilmiöt tukevat diskurssien rakentumista?

Ensimmäisen kysymyksen on määrä tavoittaa ja kuvata ne suomalaisuuteen liittyvät diskurssit, jotka aineistostani voi havaita. Toisella kysymyksellä kartoitan sellaisia kielellisiä keinoja, joiden avulla näiden diskurssien rakentamista tapahtuu.

2.2 Tutkimusaineisto ja sen käsittely

Aineistonani käytän Antti Holman luotsaamaa *Antin palautepalvelu* -podcastia, jota julkaistaan Podme-palvelussa. Kausia on ilmestynyt kaksi kokonaista ja kolmas on parhaillaan käynnissä. Olen rajannut aineiston kolmannen kauden viiteen ensimmäiseen jaksoon (jaksot 25, 26, 27, 28 ja 29), jotka ovat ilmestyneet vuoden 2022 elo- ja syyskuun aikana, sillä ne olivat tuoreimpia tutkimusaineistoa kerättäessä. Litteroituja esimerkkejä tutkielmassani on kaikista muista jaksoista paitsi jaksosta 26, mutta myös jakson 26 sisältö on otettu aineiston tarkastelussa huomioon. Jaksojen kesto *Antin palautepalvelu* -podcastissa vaihtelee 40 minuutista tuntiin, ja niitä ilmestyy kauden edetessä yksi viikossa. Jaksoissa ei välttämättä ole varsinaista teemaa, vaan Holma on saattanut poimia kuulijoilta saamiaan tekstejä mukaan jaksoon mielivaltaisesti. Toisinaan tekstejä on kuitenkin valittu siten, että ne ovat jollain tapaa samankaltaisia tai muutoin sellaisia, että ne luovat jaksolle teeman. Yhdessä jaksossa tekstejä käsitellään niiden pituudesta riippuen noin viidestä kymmeneen.

Antin palautepalvelu -podcastissa näyttelijä ja kirjailija Antti Holma antaa palautetta kirjallista tai audiomuotoisista teksteistä, joita kuulijat ovat hänelle lähettäneet. Palautteita antaessaan Holma päätyy usein kertomaan myös omista kokemuksistaan, ajatuksistaan tai pohdinnoistaan aiheisiin liittyen. Holma on suomalainen, mutta on muuttanut Yhdysvaltoihin useita vuosia sitten ja asuu siellä vakituisesti. Hän on siis nykyään ulkosuomalaisen roolissa kommentoidessaan suomalaisuutta ja suomalaista kulttuuria. Termillä ulkosuomalainen tarkoitetaan henkilöä, joka on syntyperältään suomalainen tai Suomen kansalaisuuden omaava ja joka asuu muualla kuin Suomessa (Sisäministeriö). Kontrasti on kiinnostava – toisaalta Holma tietää kulttuurin sisältä käsin, mitä on olla

suomalainen, mutta toisaalta hän pystyy mahdollisesti asettumaan ulkopuolisen asemaan ja ottamaan etäisyyttä kotimaahansa pohiessaan suomalaisuutta. Aineistosta välittyikin toisinaan selvä arvostus omaa suomalaisuutta kohtaan ja toisinaan puolestaan tarve eriyttää itseään suomalaisuudesta.

Aineistoa tutkittaessa tulee ottaa huomioon kielenkäyttötilanne. Se tarkoittaa diskurssintutkimuksen saralla sitä, että kielenkäyttöä tarkastellaan aina suhteessa sen kontekstiin ja kielenkäyttäjän tai -käyttäjien sosiaalisiin käytänteisiin (Pietikäinen 2020: luku 1.1). Holman podcastin kohdalla käsitteeseen tulee kiinnittää huomiota. Yhtäältä Holma podcastin pitäjänä puhuu äänitystilanteessa reaaliaikaisesti vain itsekseen ilman sosiaalista kanssakäymistä, mutta toisaalta valmis tuotos julkaistaan laajalle kuulijajoukolle. Puhujana Holma tietysti tiedostaa puhehetkellä tuottavansa materiaaliaan muiden ihmisten kulutettavaksi, mutta äänitystä tehdessään hän on konkretian tasolla yksin, mikä luo kontrastia kielenkäyttötilanteeseen. Tällainen ikään kuin tarinankertojamainen – ja Holman podcastin kohdalla ainakin osittain käsikirjoitettu – yksinpuheluna tuotettu kieli on usein erilaista kuin spontaanissa interpersoonallisessa keskustelussa käytetty kieli. Taustalla vaikuttavat myös sekä laajemmat aikamme arvot että Holman omat mielipiteet ja maailmankuva.

Oleellinen osa aineistoni havainnointia on Holman kielenkäytön tarkastelu. Koen tarpeelliseksi avata yleisiä havaintoja Holmasta puhujana, jotta aineiston tulkintaan on mielekkäämpää paneutua. Diskurssien rakentumista täytyy tarkastella Holman kielenkäytön valossa, sillä Holman idiolekti on osa kontekstia, joissa diskursseja tarkastellaan. Yleisesti ottaen Holman kieli on värikästä ja runsasta, ja hän käyttää kieltä monipuolisesti ja älykkäästi. Hän tuo myös moneen otteeseen esiin omaa kiintymystään ja arvostustaan suomen kieltä kohtaan, mikä osaltaan tarjoaa selityksen Holman pyrkimykseen käyttää kieltä sen monipuolisuutta laajasti hyödyntäen. Yksityiskohtaisten esimerkkien käyttö sekä argumentaation että huumorin keinona erottuu selkeästi Holmalle tyypilliseksi tavaksi (omakoti- ja pienkerrostaloalueen haju ja valo, tuulikaapin mattoon kertyvä harmaa hyhmä, seitsemän tuntia ABC-liikennemyymälän pannussa seissyt kahvi). Huumori ilmiönä on *Antin palautepalvelu* -podcastissa muutoinkin ilmaisutapa, jota Holma hyödyntää paljon. Sen luomiseen Holma käyttää usein yksityiskohtaisten esimerkkien lisäksi liioittelua ja kärjistämistä, mikä kietoutuu vahvasti stereotyyppien hyödyntämiseen. Avaan stereotyyppien merkitystä tutkimukselleni luvussa 3.2.

Jaksoista olen poiminut ja litteroinut esimerkkikatkelmia, joissa löytämäni diskurssit rakentuvat ja aktivoituvat. Olen kuitenkin valinnut litteroinnin suhteen hyvin karkean linjan ja poiminut vain puheessa selkeimmin kuuluvat ilmiöt litteraatteihin, sillä litterointi ei oman tutkimukseni kannalta ole kovin merkittävä yksityiskohta, vaan pääpaino on sisällössä. Litteroinnin karkeutta kuvaillakseni todettakoon, että litteraatteihin olen kirjannut näkyviin esimerkiksi selkeät äänenpainot, tauot, sisäänhengitykset, äänen narinan sekä puhejaksoista poistettujen osien paikat. Litterointitapani mukailee

Jeffersonilaiset puheen litterointimerkit -ohjeita artikkelista *Multimodaalinen litterointi keskusteluanalyysissa* (Harjunpää, Mondada & Svinhufvud 2019: 215–216). En ota diskurssien rakentumista tutkiessani huomioon prosodiaa, ellei se erityisesti tue diskurssin rakentumista.

Aineistolajina on podcast, joka tarkoittaa radio-ohjelman kaltaista tallennetta, jonka saa tilata verkkosyötteen kautta esimerkiksi kännykkään ja jota voi kuunnella itse valitsemanaan ajankohdana. Tyypillinen podcast-sisältö koostuu äänitiedostoista ja ilmestyy jakso kerrallaan (TEPA-termipankki), ja *Antin palautepalvelu* -podcast noudattaa vastaavaa mallia. Aineistomuotona podcastit ovat verrattain tuore ilmiö ja saavuttaneet suurimman suosionsa Suomessa vasta viime vuosien aikana, ja hakujeni perusteella podcasteihin mediana ei ole kohdistunut vielä kovin laajaa tutkimusta.

3 TUTKIMUSMENETELMÄ JA TEOREETTINEN TAUSTA

3.1 Diskurssin käsite ja diskurssintutkimus menetelmänä

Diskurssilla tarkoitetaan kielitieteellisestä näkökulmasta sekä kirjoitettua, puhuttua että viitottua kielenkäyttöä kielenkäyttökontekstissa. Yksittäinen diskurssi on sidoksissa kulttuuriin, on osana luomassa sosiaalista todellisuutta ja rajautuu tiettyyn näkökulmaan. (Tieteen termipankki 2022.) Diskurssi ei pyri ilmentämään kiteytynyttä totuutta jostakin asiaintilasta vaan kuvailee ensisijaisesti sitä, kuinka kyseinen asiaintila rakentuu (Laclau & Mouffe 1985, viitattu lähteessä Cap 2019: 4).

Menetelmänä tutkimuksessani käytän diskurssintutkimusta. Diskurssintutkimus tarkastelee kieltä sosiaalisen toiminnan näkökulmasta ja keskittyy kielen rakenteen sijaan siihen, mitä kielellä tehdään ja miten sitä käytetään. Kielen avulla voidaan rakentaa, murtaa tai ylläpitää sosiaalisia konstruktioita, perinteitä ja tapoja, ja siksi on merkityksellistä tutkia kielellä muodostettuja diskursseja. Diskurssin käsite kietoutuu sosiaalisen konstruktionismin eli merkitysten ja sosiaalisen todellisuuden rakentumista pohtivaan teoreettiseen viitekehykseen. (Pietikäinen 2020: luku 1.1.) Tutkimuksessani tarkoitankin diskurssilla ensisijaisesti sosiaalisen konstruktionismin välinettä, joka on kulloisessakin kontekstissa osana luomassa sosiaalista todellisuutta ja siinä esiintyviä merkityksiä.

Teoksessa *Diskurssianalyysi: teorit, peruskäsitteet ja käyttö* (Jokinen, Juhila & Suoninen 2016: luku 1.1) määritellään diskurssintutkimuksen viitekehyksen muodostuvan viidestä lähtöoletuksesta: 1) oletus kielenkäytön sosiaalista todellisuutta rakentavasta luonteesta, 2) oletus useiden rinnakkaisten ja keskenään kilpailevien merkityssystemien olemassaolosta, 3) oletus merkityksellisen toiminnan kontekstisidonnaisuudesta, 4) oletus toimijoiden kiinnittymisestä merkityssysteemeihin ja 5) oletus kielenkäytön seurauksia tuottavasta luonteesta. Diskurssin käsitteellä on dynaaminen luonne (Pietikäinen 2020: luku 1.3), ja sen vuoksi tulee ottaa huomioon lähtöoletuksien painotusten vaihtelevuus tutkimuksen kohteen mukaan (Jokinen ym. 2016: luku 1.1). Tutkimuksessani käsitän diskurssin edellä mainitulla tavalla sosiaalisen konstruktionismin välineenä, jolloin oletuksista ensimmäinen, kolmas ja viides ovat painottuneita.

Ranskalainen filosofi ja teoreetikko Foucault on esittänyt diskurssintutkimuksessa olevan sosiaalisen konstruktionismin vuoksi kyse myös vallankäytön mekanismien tarkastelemisesta. Vallankäyttöön liittyvät oleellisesti kulloinkin hallitsevat ajatusmallit ja tavat puhua. (Pietikäinen 2020: luku 1.4.) Siksi on oman tutkimukseni tasolla oleellista tarkastella, miten suomalaisuuden käsite rakentuu julkisessa keskustelussa. Vaikka Holman viihteellisen podcastin analysoiminen on vain yhteen

tapaukseen keskittymistä, on ohjelma julkisuutensa ja laajan kuulijakuntansa vuoksi luomassa suomalaisuuden diskurssia osana yhteiskunnallista keskustelua.

3.2 Stereotyyppiat ja huumori

Aineistostani löytyneet diskurssit ovat vahvasti liitoksissa stereotyyppioihin, joten on tarpeen pohjustaa, mitä stereotyyppian käsitteellä tarkoitetaan ja mikä merkitys sillä on löytämieni diskurssien analysoimisessa. Stereotyyppialla tarkoitetaan ”jäykkää ja yksinkertaistettua käsitystä henkilöstä, ryhmästä tai asiantilasta” (Hirsjärvi 1983, viitattu lähteessä Tieteen termipankki 2022). Holma suomalaisena voi suomalaisuudesta puhuessaan nojautua kielenkäytössään joko suomalaisuuden sisältä kumpuaviin stereotyyppioihin tai yleisesti vallitseviin stereotyyppioihin. Toki raja näiden välillä on häilyvä, mutta niitä tulee tulkita kontekstissaan. Stereotyyppian käsite on oleellinen tutkimukseni kannalta, sillä löytämäni diskurssit pohjautuvat Holman kuvauksiin suomalaisuudesta, jotka aineistoni perusteella ovat usein humoristisesti värittyneitä nimenomaan Holman käyttämän stereotyyppioita hyödyntävän lähestymistavan vuoksi. Holman henkilökohtainen suomalaisuuden identiteetti eli hänen käsityksensä omasta suomalaisuudestaan saattaa sisältää täysin erilaisia näkemyksiä kuin hän podcastissa antaa ymmärtää, mutta aineistoni rajaa käsittelyn mahdollisuuden ainoastaan podcastissa julkituotuihin ajatusmallihin.

Kieli voi sosiaalista todellisuutta rakentavan luonteensa vuoksi toimia joko ihmisiä yhdistävänä tai erottelevana tekijänä. Yhtäältä sillä voidaan jakaa ihmiset ”meihin” ja ”muihin”, toisaalta lähestyä vierailta tuntuja asioita sekä pyrkiä ymmärtämään muita. (Evans 2016: 4.) Ilmiö sitoutuu vahvasti stereotyyppioihin: me ja muut -jaottelu tukee stereotyyppioiden säilymistä, halu tutustua ja oppia itselle vieraista aiheista puolestaan kaataa niitä. Holman luomat, suomalaisuuden stereotyyppioihin tukeutuvat diskurssit saavat huumoriarvonsa vuoksi kuitenkin useita ulottuvuuksia. Ne eivät esitä sisältöään joko ainoastaan stereotyyppioita säilyttävinä tai kaatavina tekijöinä, saati muutoinkaan kovin vakavasti otettavina mielipiteinä, vaan nostavat stereotyyppisiä ilmiöitä esiin vaihtelevasti esimerkiksi itseironisella tai lämpimällä tavalla. Stereotyyppioiden käyttö on myös Holman tapa luoda huumoria, sillä ne tekevät puheen kohteena olevasta asiasta usein joko liioitellun tai vähätellyn yleistyksen. Stereotyyppioista ammennetun huumorin voi monin paikoin tulkita kuuluvan standardihuumorin kategoriaan, joka sisältää kiteytyneitä huumorin muotoja (Haakana 1995: 3).

Huumorin käsitteen määritelmä on monitahoinen ja ongelmallinenkin, mutta kyseessä voi katsoa olevan asenteen tai suhtautumistavan puheen kohteena olevaa asiaa kohtaan. Puheen vakavuus ja ei-vakavuus ovat liukuvia käsitteitä, jotka määrittyvät pitkälti puhehetkellä. Toisaalta ne ovat tiukasti

liittyneet toisiinsa: ei-vakavasti esitetyllä asialla voi olla vakava asiapohja. (Haakana 1995: 1–2.) Ilmiö esiintyy Holman luomien diskurssien kohdalla esimerkiksi *inhorealistenten Suomi: suomalaiset päihdeidenkäyttäjänä* -diskurssissa luvussa 4.2.1, jossa vakavaa asiaa, päihdeongelmaa, lähestytään ei-vakavalla, humoristisella esimerkillä.

Suomalaiseen kansanperinteeseen keskittynyt Folklore SuomiFinland -sivusto listaa suomalaisuuteen ja Suomeen liitetyiksi stereotyyppiä esimerkiksi saunomisen, sulkeutuneen ja epäsosiaalisen luonteenlaadun, kylmän ilmaston, runsaan alkoholinkäytön sekä suomalaisen sisun käsitteen (folkloresuomifinland.fi). Lähde ei ole tieteellinen, sillä vaikka stereotyyppiä onkin tehty tutkimusta, ei tieteellisissä tutkimuksissa ole omien havaintojeni mukaan käsitelty tai nimetty erikseen juuri nykysuomalaisuuteen liitettyjä stereotyyppiä. Tahdon kuitenkin käsitellä aihetta nimenomaan kansan keskuudessa elävien stereotyyppiä näkökulmasta.

Muun muassa Folklore SuomiFinland -sivuston listalle päätyneet, yleisesti ja kansainvälisesti tunnetut stereotyyppiä nousevat aineistossani esiin vahvasti ja ovat osana löytämiäni diskursseja. On kuitenkin kontekstisidonnaista, milloin stereotyyppiä on myös suomalaisten itsensä tukema ja ylläpitämä ja milloin puolestaan suomalaisten silmissä epätoisi. Holma esittää omia näkemyksiään tarkastelemalla stereotyyppiä sekä oman suomalaisuutensa kautta että vertailemalla niitä ulkosuomalaisena tekemiinsä huomioihin. Stereotyyppiä voi katsoa sosiaalisen konstruktionismin kautta käsitettyinä sitoutuvan Foucaultin ajatukseen diskursseista vallankäytön muotona, sillä ne ylläpitävät yleistyneitä ajatusmalleja ja puhetapoja tutkimukseni tapauksessa suomalaisuuteen liittyen.

4 ANALYYSI

Tässä luvussa esittelen suomalaisuuteen liittyvät diskurssit, joita aineiston pohjalta luokittelin kuusi: *takapajuisen Suomen kielitaidoton kansa, inhorealistinen Suomi, suomalaisuus henkilökohtaisena aarteena, suomalaisuus uniikkina lumihiutaleena, vaatimattomat suomalaiset sekä Suomi Venäjän naapurina. Inhorealistinen Suomi* -diskurssi jakautuu lisäksi kahteen pienempään diskurssiin *suomalaiset päihteidenkäyttäjinä* sekä *pimeä ja märkä pohjola*.

Käsittelen diskurssit yksi kerrallaan mahdollisine aladiskursseineen. Diskurssit limittyvät paljon toisiinsa, joten olen pyrkinyt järjestämään niiden esittelyt niin, että etenemisjärjestys on looginen ja aiemmin esiteltyjen diskurssien analyysi voi mahdollisesti toimia seuraavien diskurssien analyysin tukena. Kielenpiirteiden analysointi tapahtuu osittain samanaikaisesti diskursseja käsitellessä, mutta nostan myös alaluvussa 4.7 erikseen esiin sävyartikkelit, korostussanat ja sanavalinnat, sillä ne korostuvat aineistossa Holmalle tyypillisinä kielen keinoina sekä löytämieni diskurssien rakentamisen välineenä.

4.1 Takapajuisen Suomen kielitaidoton kansa

Ensimmäinen suomalaisuuden diskurssi, *takapajuisen Suomen kielitaidoton kansa*, pohjautuu stereotypiaan, joka maalaa suomalaisista kuvan eristäytyneenä, globalisaation kolkasta jääneenä kansana. Stereotypia elää nykypäivänäkin, muttei enää yhtä voimakkaasti kuin aiemmin. Esimerkiksi ”rallienglanniksi” tituleerattu, kehnosti lausuttu ja virheellinen englantia kuuluu ja näkyy edelleen sekä suomalaisessa populaarikulttuurissa että monien suomalaisten puheessa, mutta toisaalta suomalaisia ylistetään maailmalla loistavasta englannin kielen taidosta. Tämä klassinen stereotypia suomalaisista kielitaidottomina on todennäköisesti ollut ajankohtaisempi menneisyydessä, kun useat ulkomaille matkaavat suomalaiset eivät todella osanneet englantia kovinkaan hyvin.

Holma käyttää kielessään liioittelua huumorin keinona runsaasti. Tähän pohjautuu myös *takapajuisen Suomen kielitaidoton kansa* -diskurssi: Holma liioittelee stereotypiaa suomalaisista jokseenkin yksinkertaisina takapajuisen valtion asukkeina, jotka eivät ole kansainvälisesti orientoituneita kielitaidon tai sivistyksen tasolla. Joko oikeasti koetuista tai keksityistä tilanteista, jotka mukailevat tätä stereotypiaa, saa ammennettua entistä enemmän huumoria kärjistämällä niitä.

- (1) siis google trönsleittörin kielitaito o vähä niinku .hhh suomalaisen maailmalla joka vaa arvailee sanoja niinku sillä perusteella et miltä ne kuulostaa (.) suomeks niinku että .hhh ## khän ai häv ö khärtong of tubak (Jakso 27. Savu haisee ja kuolema vaanii)

Suomalaisten englannin kielen taitoa kommentoidessaan tai siitä esimerkkejä antaessaan Holma puhuu usein huonosti artikuloitua englantia, ”rallienglantia”, kuten myös esimerkissä 1, ja diskurssi aktivoituu sekä tutkimusaineistoksi rajatuissa jaksoissa että koko podcastissa moneen kertaan. Rallienglannin puhumisen voi tulkita aktivoivan *takapajuisen Suomen kielitaidoton kansa* -diskurssin, sillä englannin taidon puutteellisuuden korostaminen tukee stereotyyppistä kuvaa suomalaisista kansana, joka ei ole kansainvälinen tai intellektuelli. Holma myös toteaa suomalaisten arvailevan sanoja *niinku sillä perusteella et miltä ne kuulostaa suomeks*. Toteamus yhdistettynä rallienglannin käyttämiseen kuvailee heikkoa englannin kielen taitoa, sillä se antaa ymmärtää, että sanoja kuulon perusteella arvuutteleva ja niitä huonosti lausuva suomalainen ei ole opiskellut englantia tarpeeksi tietääkseen kielen todellista sanastoa.

Nykypäivänä suomalaisten englannin kielen taso on kansainvälisissä vertailuissa huippuluokkaa. Muun muassa kielikoulutusta ja kulttuurivaihtoja organisoivan EF Education First -yhtiön englannin kielen taitoja arvioivan tutkimuksen mukaan Suomi sijoittui 112 maan listauksessa yhdeksänneksi vuonna 2021. (EF EPI 2021.) On toki totta, että kaikki suomalaiset eivät edelleenkään puhu hyvää englantia. Yleistä stereotypiaa suomalaisista lähtökohtaisesti huonoina englanninpuhujina Holma kuitenkin ylläpitää siis lähinnä huumoriarvon vuoksi, sillä liioiteltu kuva suomalaisista auttamattomina ummikoina on monille hupaisa.

Esimerkissä 1 Holma käyttää kuvailua *suomalainen maailmalla*, joka asettaa suomalaiset ja ”muun maailman” vastakkain. Asettelu vahvistaa niin ikään hieman vanhentunutta, aikanaan maantieteeseen perustunutta ajatusta Suomesta takapajulana, josta ei pääse helposti matkustamaan muualle. Ulkomaihin on perinteisesti saatettu viitata ilmauksella ”suuri maailma” esimerkiksi kontekstissa ”nyt se meidän tyttö lähtee suureen maailmaan” tai ulkomaille lähteviä ihmetelty ”ihanko ulkomaille asti”. Nykyään tällaisia ilmauksia käytetään lähinnä sarkastisesti. Esimerkissä 1 Holma voimistaa mielikuvaa suomalaisten kansainvälisestä sivistymättömyydestä viittaamalla kielitaidottomuuden lisäksi suomalainen maailmalla -ilmiöön.

- (2) ↑ooks mä kertonu↑ siitä (.) ku (.) .hhh viime joulu aikaa olin Helsingissä hotelliaamiaisella ja siellä .hhh joku **onneton turisti** meni (.) aamiaistarjoilijalta kysymää luumukiisselistä et mitä tää on (.) ni @vell its khoolt in in finnis ## tö ## .hhh <**meni nois suup**> so- sou it it häs ääm .hhh ## meni things (.) in it sou it is laik ööm .hhh meni voisis of laudness ööm .hhh ## sou its its laik nois nois suup (.) änd it is juusöli iiten vit rais porrids@ (Jakso 28. Hautajaissuunnitelmat eivät koskaan mene hukkaan)

Holma tarjoilee myös esimerkin 2 kaltaisia yksityiskohtaisia, ikään kuin omasta elämästään poimittuja havaintoja. Esimerkki 2 aktivoi jälleen kielitaidottomuutta kuvailevan diskurssin: *onneton*

turisti -ilmaus antaa kuvan siitä, että turistin yritys saada suomalaiselta aamiaistarjoilijalta englanninkielinen selitys on tuhoon tuomittu, sillä suomalainen ei osaa tuottaa kattavaa vastausta vieraalla kielellä. Holman mukaan tarjoilija yrittääkin epätoivoisesti kääntää suomalaisen joulun perinneruokiin kuuluvaa termiä *sekametelisoppa* suoraan, käsitteellä *tö meni nois suup* (the many noice soup), joka vapaasti suomennettuna kääntyy muotoon ”monien äänien keitto”. Suora, kankea ja väärä suomennos herättää hilpeyttä ja korostaa englannin kielen taidon puutetta.

Takapajuisen Suomen kielitaidoton kansa -diskurssi esittelee suomalaiset humoristisesti ja hieman pilkalliseen sävyyn kielitaidottomina ja kansainvälisesti orientoitumattomina. Esimerkeissä 1 ja 2 Holma ei sisällytä itseään kuuluvaksi kyseiseen suomalaisten joukkoon. Hän ei kuitenkaan aktiivisesti eriytä itseään esittelemästään suomalaisuuden ilmiöstä, mutta toisaalta on myös passiivinen oman suomalaisuutensa ilmi tuomisessa. Hän ei siis ainakaan aktiivisesti halua liittää omaa suomalaisuuttaan osaksi luomaansa kielitaidottomuuden diskurssia, vaan lähestyy asiaa enemmän ulkosuomalaisen näkökulmasta esittäen havaintoja suomalaisten kielitaidon tolasta suhteessa muihin kokemuksiinsa. Diskurssi perustuu stereotypiaan, jota Holma diskurssia luodessaan tukee. Kyseinen stereotypia on edelleen jossain määrin myös suomalaisten itsensä tukema ja ylläpitämä, vaikka Suomen kansainvälinen maine kielitaidon saralla onkin kohentunut huomasti menneisyydestä nykyhetkeen.

4.2 Inhorealistentinen Suomi

Suomalaisten keskuudessa sää on yleinen naureskelun ja päivittelyn kohde ympäri vuoden. Sää onkin yksi niistä asioista, jonka suomalainen saattaa nimetä huonoksi puoleksi Suomessa. Nimenomaan Suomen huonojen puolten korostamiseen keskittyy myös Holma luodessaan *inhorealistentinen Suomi* -diskurssia. Diskurssissa Holma keskittyy kuvailemaan elämää ja arkipäivää suomalaisena liioitellun ikävistä lähtökohdista käsin. Kyseinen diskurssi aktivoituu tutkimusaineistossa usein. Holma käyttää toisinaan inhorealistentisen kuvauksen vastinparina jotakin kehuttavaa tai positiivista ilmiötä, jolloin inhorealistentisen kuvauksen voima tehostuu entisestään sen asettuessa kontrastiin positiivista ilmiötä vasten. Inhorealistentiset havainnot Suomesta palvelevat liioittelun keinoja huumorin luomisessa esittäessään todellisuuden jopa koomisen epämiellyttävänä.

Suomen ilmaston kurjuuden lisäksi Holma ottaa esiin myös suomalaisessa yhteiskunnassa olemassa olevan päihdeongelman. Asia on yhteiskunnassamme todellinen ja vakava, mutta Holma valitsee käsitellä vaikeaa aihetta humoristisen sävyn kautta. Diskurssin voi tulkita tästä päihdeongelman näkökulmasta jopa yhteiskunnalliseksi kritiikiksi. Holma tuo ilmiötä esiin inhorealistentisin

esimerkein, mikä viittaa siihen, että hän suhtautuu asiointilan todelliseen laitaan negatiivisin tunteuksin eikä pelkää tuoda karkeastikaan omaa mielipidettään esiin. Inhorealististen kuvausten käyttäminen huumorin keinona puolestaan tuntuu päihdeongelman kohdalla ajatuksien herättämistä tavoitteelta keinolta.

Olen jakanut diskurssin kahteen osaan, jotka esittelevät inhorealistisia havaintoja hieman yksityiskohtaisemmin: ensimmäinen keskittyy inhorealistiseen kuvaukseen päihdeongelmasta, toinen käsittelee Suomen kurjia sääoloja. Molemmat aladiskurssit ovat osa inhorealismien diskurssia ja myös limittyvät monin paikoin toisiinsa. On kuitenkin mielestäni oleellista eritellä nämä kaksi tematiikaltaan selkeästi toisistaan poikkeavaa, mutta kuitenkin inhorealistiseen kuvaukseen vahvasti kietoutuvaa diskurssin osaa, sillä ne tarjoavat kumpikin erilaisen näkökulman inhorealistiseen diskurssiin.

4.2.1 Inhorealistinen Suomi: suomalaiset päihteidenkäyttäjinä

Holma kuvailee päihteidenkäyttöä *inhorealistinen Suomi* -diskurssissa melko implisiittisesti. Päihdeongelma tuodaan esiin ainoastaan muiden asioiden lomassa sekä esimerkissä 3 että luvun 4.2.2 esimerkissä 4. Implisiittiset viittaukset tähän yhteiskunnan ongelmaan korostavat sen arkipäiväisyyttä ja vaivihkaista ilmenemistä, johon ei välttämättä enää edes kiinnitetä erityistä huomiota.

- (3) se on ihana se Mäkelänkadun ratikkakuva joka pyöri ## twitterissä .hhh mutta siihen kyllä pitäs **totuuden nimissä laittaa kylkee** myös kuva siitä .hhh ## Sörkammetriks(h)en viereiseltä pysäkiltä jossa aina (.) makaa **perkelettä huutava mummo** (.) **räiskäle** paljaana **kolmen gambiinan jäljiltä** (Jakso 29. Suomi?)

Esimerkissä 3 Holma viittaa helsinkiläisen valokuvaajan Ants Vahterin ottamaan valokuvaan, jossa kaksi raitiovaunua ajaa Helsingissä Mäkelänkatua pitkin. Kuva alkoi levitä maailmanlaajuisesti, kun Daniel Trubman jakoi sen Twitter-tilillään kesällä 2022 (Trubman 2022). Kuvassa näkyvät, vehreiden puiden ja nurmikon keskellä ajavat raitiovaunut tukevat yleistä, kansainvälistäkin stereotypiaa Suomesta puhtaana ja rauhallisena maana. *Mutta*-alkuisessa sivulauseessa Holma kuitenkin tarjoaa väitettä horjuttavan esimerkin. *Kyllä*-partikkelin käyttö sivulauseen alussa – *mutta siihen kyllä pitäs* – vahvistaa ja vakuuttaa alkavan vastaesimerkin tarpeellisuutta (VISK §1609). Ilmaus *totuuden nimissä* korostaa Holman ajatusta siitä, että stereotyypinen todellisuus kauniista, vehreästä ja puhtaasta Suomesta on kumottavissa Holman konstruoiman arkipäiväisen elämän todellisesta laidasta kertovan esimerkin avulla.

Hän asettaa valokuvat kuvitteellisesti vierekkäin puhuessaan *Mäkelänkadun ratikkakuvasta* ja käyttämällä ilmaisua *laittaa kylkeen* puhuessaan tässä tapauksessa kuvitteellisesta metroaseman

viereiseltä pysäkiltä otetusta kuvasta, jossa *aina makaa perkelettä huutava mummo*. *Aina*-adverbin käyttö on esimerkki siitä, kuinka Holma rakentaa huumoria liioittelun keinoin korostamalla tilanteen jatkuvuutta. Myös se, miten Holma valitsee kuvailla pysäkillä makaavaa mummoa, aktivoi inhorealismien diskurssia. *Perkelettä huutava* eli kiro sanoja viljelevä humalainen mummo hahmona nojaa stereotypiaan suomalaisista alkoholin suurkuluttajina tai jopa alkoholisoituneena kansana. Mummon humalaisuuden Holma tuo implisiittisesti esiin kertomalla, että pysäkillä makaaminen tapahtuu *kolmen gambiinan jälkeen*. Gambina on alkoholijuoma, joka tunnetaan laajalti suomalaisessa yhteiskunnassa ja joka esiintyy myös populaarikulttuurissa muun muassa lauluissa, esimerkiksi Juice Leskisen kappaleessa *Iso Gee* sekä Rytmihäiriö-yhtyeen albumin nimessä *Gambinapsykoosi*. Holma valitsee esitellä mummon humaltumiseen johtaneen juoman, koska se on suomalaisille tuttu ja suomalaiseen kulttuuriin liitetty käsite, ja korostaa siten entisestään humalaisen mummon asemaa nimenomaan suomalaisessa katukuvassa. *Aina*-adverbin käyttö vahvistaa myös mummon humalatilan toistuvuutta yleisen jatkuvuuden korostamisen lisäksi. On myös huomionarvoista, että Holma on valinnut kuvailla sukuelimiä sanalla *räiskäle*. Jokainen sanavalinta rakentaa erilaista merkitystä (Pietikäinen 2020: luku 1.2), ja kyseinen sanavalinta keventää tunnelmaa ja luo koomista sävyä inhorealistiseen kuvaukseen.

Tämäkin diskurssi nojaa stereotypiaan, joka puolestaan kumpuaa valitettavan todellisesta tilanteesta yhteiskunnassa. Suomessa kukoistava vahva alkoholikulttuuri tunnetaan sekä suomalaisten keskuudessa että kansainvälisesti. *Suomalaiset päihteidenkäyttäjinä* -diskurssissa *inhorealismien Suomi* -diskurssin osana Holma korostaa alkoholikulttuurimme karuja puolia ja vaikutuksia yhteiskuntaan luomalla inhorealismien kuvauksen pienestä, arkipäiväisestä tilanteesta.

4.2.2 Inhorealismien Suomi: pimeä ja märkä pohjola

Pimeä ja märkä pohjola -diskurssi esittelee Suomen nimensä mukaisesti kurjien sääolosuhteiden tyyssijana. Huumori syntyy osittain siitä, ettei inhorealismien kuvausta tarvitse edes juuri liioitella realismiin verrattuna, sillä Suomen sää on usein todella jopa koomisen huono. Diskurssissa Holma esittelee Suomen sään rujossa olomuodossa ja luo mielikuvan siitä, että se olisi Suomessa pysyvä olotila, jolloin inhorealismien diskurssi aktivoituu.

- (4) ne ((amerikkalaiset)) miettii et pitäskö muuttaa Suomee eikä niille .hhh voi just näistä ä- äsken mainituista syistä ehoittaa että käy ensin siellä Suomessa että ota **vaikka** kaks viikkoo lomaa ja kävele jonku .hhh Turun kauppatorin ## työmaa halki marraskuisena sunnuntaina kello kakskytys ku joku .hhh **buprenorfiinin ystävät är yy tappelee siellä kuopassa pulujen kanssa** ja tee sitte vasta se päätös .hhh missä tapauksessa ei pidä lähtee .hhh Suomeen ## muuttoo suosittellemaa jonku

elokuise viikonlopun perusteella **minäk(h)i paluumuuttasin semmosen jälkeen** .hhh se ↑**semmonen harmaa hyhmä**↑ joka kertyy (.) .hhh ## **kapakan tuulikaapin mattoon** (.) niin siin pitäis jokasen ulkolaisen liukastua kerran tammikuussa (.) ennen ku saa hakee työlupaa (.) ja oleskelulupaa Suomeen (Jakso 28. Hautajaissuunnitelmat eivät koskaan mene hukkaan)

Esimerkissä 4 amerikkalaiselle Suomeen muuttamista harkitsevalle kuvaillaan ensin epäimarteleva maisema suomalaisesta arkipäiväisestä tilanteesta, ja sitten verrataan sitä elokuisen viikonloppuun. Arkipäiväiseksi tilanteeksi valikoituu *marraskuinen sunnuntai kello 21*, joka luo mielikuvan pimeydestä ja kylmyydestä vuodenajan ja kellonajan avulla niin, että varsinaisia sääolosuhteita ei tarvitse edes erikseen mainita. Työmaa kaupungin katukuvassa yhdistettynä marraskuiseen säähän lisää ankeuden tuntua kuvailtuun tilanteeseen. Mielikuva asettuu jälleen vastakohtaksi stereotypialle Suomen kauniista luonnosta ja maisemista. *Vaikka*-partikkeli toimii torimaiseman kuvailun edellä fokuspartikkelina tukien diskurssin rakentumista, sillä se antaa ymmärtää, että loman ja Suomessa vietetyn ajan pituudella ei ole niin väliä (VISK §841), vaan epämiellyttävä kuva Suomesta syntyy todennäköisesti loman pituudesta huolimatta, koska kurja sää on Suomessa pysyvä tila.

Edellä käsitelty *suomalaiset päihteidenkäyttäjinä* -diskurssi aktivoituu myös esimerkissä 4 *buprenorfiinin ystävät ry* -ilmauksen kautta viitaten järjestäytyneeseen ja yhdistyksen tasolle saakka yleistyneeseen päihteiden käyttöön. Työmaakuopassa yhdistyksen jäsenet tappelevat Holman mukaan pulujen eivätkä esimerkiksi toistensa kanssa, mikä antaa kuvaukselle humoristisen ja harmittoman sävyn ja tekee siitä kepeämmän. Konkreettisempi väkivallan kuvaileminen loisi todennäköisemmin miellytymää Suomesta väkivaltaisena tai vaarallisena maana.

Holma nostaa kurjien sääolosuhteiden rinnalle vastakkainasetteluun ajatuksen elokuisesta viikonlopusta Suomessa, jolle hän luo positiivisen merkityksen kertomalla, että olisi itsekkin valmis paluumuuttamaan sellaisen koettuaan. Elokuinen viikonloppu luo ensisijaisesti mielikuvan hyvästä säästä, lämmöstä ja luonnon kukoistuksesta ja asettuu siten selväksi vastinpariksi marraskuiselle sunnuntaille. Fokusoiva -kin-liitepartikkeli luo positiivista merkitystä sanassa *minäkin* (*minäk(h)i*) saaden sen merkityksen sisältämään sävyn ”myös minä” (VISK §1635). Holman inhorealisticen suomi-käsityksen huomioon ottaen voi olettaa, että kokemuksen täytyy olla todella miellyttävä, jotta *myös hän* voi harkita paluumuuttoa Suomeen. Kurjien sääolosuhteiden kokemisen merkitystä korostamalla Holma luo oletuksen siitä, että huono, marraskuinen sää on Suomessa pääasiallinen todellisuus ja kauniit elokuiset viikonloput vain hetken kestäväää harhaa. Esimerkki 4 päättyy yksityiskohtaiseen havaintoon talvisesta ilmiöstä, joka esitetään ikään kuin haasteeksi Suomeen muuttamista harkitsevalle: jos kestät kapakan tuulikaapin mattoon kertyvän harmaan hyhmän, voit muuttaa Suomeen.

Diskurssin pohja ei varsinaisesti ole stereotypiassa, vaan Suomen todellisissa olosuhteissa, joita Holma liioittelee. Maailmalla Suomi toki tunnetaan pitkästä, lumisesta ja pimeästä talvesta mutta suhtautuminen siihen on neutraalimpaa kuin tässä Holman luomassa diskurssissa. Paluumuuttamiseen vaadittavista asioista puhuminen sitoo diskurssin Holman ulkосуomalaisuuteen, ja implikoi, että nämä Holman inhorealisticina pitämät asiat ovat niitä, joita hän ei Suomesta ikävöi ja joiden vuoksi hän on tyytyväinen ulkосуomalaisen asemaansa. Kokonaisuudessaan *inhorealisticinen Suomi* -diskurssi esittelee niitä asioita Suomesta, jotka eivät miellytä Holmaa.

4.3 Suomalaisuus henkilökohtaisena aarteena

Holman inhorealisticinen suhtautuminen moneen suomalaisuuteen liitettyyn asiaan käy podcastin kuuntelijalle selväksi, mutta taustalla on monesti myös lämmin, hyväksyvä tai kaipaava sävy. Holma ei pääse suomalaisia juuriaan pakoon, ja kautta linjan kuulijalle tulee olo, ettei hän lopulta todella haluakaan. Toisaalta Holma punoo myös positiivisten ajatusten sekaan usein myös inhorealisticmin diskurssia, mikä vastakkainasettelua luodessaan on huumorin keino. *Suomalaisuus henkilökohtaisena aarteena* -diskurssin aktivoituminen tapahtuu usein implisiittisemmin kuin muiden diskurssien, mutta se esiintyy aineistossa kuitenkin laajalti.

(5) meil oli kesällä semmonen semmonen **postikorttikokemus** (.) ranskanperuna ((Holman puoliso)) ehti nimittäi yheks päiväksi Suomeen ja .hhh käytiin Suomenlinnassa ja ajeltiin kaupunkipyörillä ja .hhh ja **Lö::ylyyn** mentiin saunomaan ja uimaan ja .hhh siis ## olin ite ekaa kertaa siellä koko Löylyssä (.) käymässä ja siis sehän oli **aivan fantastine mesta** (.) hirveen hyvät saunat ja systeemit ja .hhh **jotenki tuli semmonen olo koko siitä kokemuksesta että ompa mainio kaupunki tää Helsinki** (Jakso 29. Suomi?)

Esimerkissä 5 Holma kuvailee ensin *postikorttikokemustaan* ja idyllisinä pidettyjä asioita Helsingissä ja kehuu sitten siellä sijaitsevaa, ravintola- ja saunapalveluita tarjoilevaa Löylyä. Intensiivipartikkeli *aivan* korostaa Holman mielipidettä Löylystä *fantastisena* (VISK §854). Seuraavassa virkkeessä hän toteaa kuitenkin, että *jotenki tuli semmonen olo koko siitä kokemuksesta että ompa mainio kaupunki tää Helsinki*. *Jotenkin*-partikkelin voi tämän lauseen kontekstissa tulkita merkitsevän sitä, että syntynyt tunnekokemus olisi ollut odottamaton tai yllättävä. Ollessaan mukana väitelauseen indikatiivimuotoisessa verbissä kliittisen -pA-sävyartikkelin voi tulkita päivitteleväksi (VISK §834), joten esimerkissä (5) -pA *olla*-verbin jatkeena vahvistaa *jotenkin*-partikkelin tuomaa odottamattomuuden sävyä. Näiden affektiivisten eli asenteita tai tunnetiloja ilmaisevien keinojen kautta syntyy mielikuva siitä, että Holman taustakäsitys Helsingistä kaupunkina on jollain tapaa

huono tai epämiellyttävä. Kehu positiivisesta kokemuksesta Helsingin Löylyssä kietoutuu inhorealismien diskurssiin huonojen ennakko-oletusten kautta.

(6) suomalaisen (.) omakoti ja pienkerrostaloalueen haju ja valo näissä oli semmonen niinku **kumpparin ja .hhh mustikkabliwin hajunen melankolia** (.) ihan tuli ikävä (Jakso 29. Suomi?)

Esimerkki 6 lähestyy suomalaisuuden kuvausta hieman melankolisen, humoristisen mutta silti lämpimän sävyn kautta. Holma muistelee suomalaisuuteen liittämäänsä aistikokemuksia, jotka saavat hänessä aikaan kaipuun kokemuksen. Holma olettaa kulttuurissa yleisesti tunnetuksi yksiköksi *omakoti- ja pienkerrostaloalueen*, ikään kuin kaikilla suomalaisilla olisi samankaltainen mielikuva sellaisesta. Kyseinen yksikkö voidaan nähdä tässä kontekstissa jonkinlaisena spesifinä suomalaisuuden edustamana, joka herättää tietynlaisia mielikuvia. Aistihavaintoina annettavat esimerkit *haju ja valo* ovat Holman tyyliin uskollisesti hyvin yksityiskohtaisia. *Kumpparin ja mustikkabliwin* – jälkimmäinen on monesta suomalaisesta kodista löytyvä käsisäippä – haju nostetaan edustamaan sellaista aistikokemusta, joka herättää Holmassa ikävän kotimaata kohtaan. Esimerkissä 6 Holma asettaa esimerkeiksi sellaiset asiat, joiden olettaa herättävän merkityksiä myös muiden suomalaisten mielissä. Myös se, että Holma valitsee käyttää melankoliaa ilmiönä kuvamaan tunnetilaansa, virittää sisältöä positiiviseen suuntaan. Vaikka sana tarkoittaakin itsessään jonkinlaista selittämätöntä kaihoa tai surumielisyyttä, se on kuitenkin kauniina pidetty ja usein positiivisia konnotaatioita saava ilmiö.

Oman suomalaisuuden ikävöintiä tapahtuu myös ulkosuomalaisuuden seurauksien pohtimisen kautta. Holma on asunut Yhdysvalloissa jo vuosia, ja ulkosuomalaisuutensa vuoksi hän seuraa Suomessa tapahtuvia asioita kauempaa, eikä elä niiden keskellä samalla tavoin kuin Suomessa asuvat suomalaiset. Holma kertoo arkikielensä olevan englanti, jolloin hänen äidinkieltänsä suomi jää vähemmälle käytölle. Esimerkissä 7 hän kertoo kantavansa huolta äidinkieltänsä rapistumisesta.

(7) mulla on nimittäi ollu semmonen (.) **orastava** ja nyt jo **orastavasta akuutiks** kääntyny **suru** siitä että mun **kieli köyhtyy? täällä Amerikassa** (.) siis suomen kieli ja sitte **käsitys suomalaisesta yhteiskunnasta vanhenee** (Jakso 28. Hautajaissuunnitelmat eivät koskaan mene hukkaan)

(8) mutta se ei silti **vähennä** sitä surua .hhh että mulle (.) **↑kaikista rakkain asia maailmassa** (.) siis **suomen kieli** (.) alkaa hapertua mulla päässä (Jakso 28. Hautajaissuunnitelmat eivät koskaan mene hukkaan)

Esimerkissä 7 sanapari *orastavasta akuutiks* kertoo, että huoli on joskus aiemmin nostanut päätään, ja ajan kuluessa muodostunut aktiivisemmaksi pohdinnan aiheeksi. Paikan kuvaus *täällä Amerikassa* kertoo siitä, että Holma kokee nimenomaan Amerikassa asumisen syyksi kehkeytyvälle asiointilalle. Esimerkissä 8 Holma toteaa suoraan suomen kielen olevan hänelle rakas ja kokevansa

äidinkielen taidon heikkenemisestä surua. Äidinkieli on siis tärkeä asia Holmalle ja mahdollisesti osa hänen henkilökohtaista suomalaisuuden identiteettiään, sillä hän suree sen köyhtymistä. Esimerkin 7 lopussa hän kertoo kielensä köyhtymisen lisäksi surevansa vanhentuvaa käsitystään suomalaisesta yhteiskunnasta. Myös esimerkki 9 kuvaa konkreettisesti Holman huomiota siitä, ettei hän pysy mukana suomalaisen yhteiskunnan muuttuvissa ilmiöissä.

(9) jos on joku (.) nyhtökaura ## keksitty josta tulee sit tämmöne niinku ilmiö ja ka- kaikkialla kirjetetaa reseptejä #ja# kaikkien pitää sitä kokeilla feisbuukin perusteella .hhh ni kohta sitä saa ↑joka puolelta Suomesta .hhh niin pian luin lehestä myös itse että ei sitä nyt enää saa mistään et se on menny nurin koko hanke .hhh ja .hhh **mua pelottaa niinku se että mun havainnot vanhenee** (Jakso 28. Hautajaissuunnitelmat eivät koskaan mene hukkaan)

Holma pelkää havaintojensa ja tietojensa suomalaisesta yhteiskunnasta vanhenevan. Kielen köyhtyminen ja suomalaisen yhteiskunnan ajantasaisuuden kelkasta putoaminen tuntuvat Holmasta epämiellyttäviltä ajatuksilta. Hän siis kokee ulkosuomalaisena elämisen häivyttävän tai heikentävän suhteitaan kotimaahansa ja äidinkieleensä. Huomio saa Holmassa aikaan negatiivisia tunteita, mikä osoittaa positiivista kiintymystä omaa kotimaata ja äidinkieltä kohtaan.

Kokonaisuudessaan diskurssi tuo esiin Holman kiintymyksen suomalaisuuteen. Vaikka inho-realistinen suhtautuminen joihinkin suomalaisiin asioihin on usein läsnä, välittyy lopulta taustalta Holman oma suomalainen identiteetti ja sen merkitys hänelle. Varsinaisen tutkimusaineistoni ulkopuolelta voi koko podcastin laajuudessa huomata, että Holma kertoo välillä olevansa ymmällään kohdatessaan suomalaisena amerikkalaisia toimintatapoja. Silloin puheen sävy on nimenomaan suomalaisuutta kaipaava eikä amerikkalaisuutta kohti haikaileva. Kokonaisuudessaan tuntuu, että Holman ajatusmaailmassa Suomi edustaa jotakin hyvää ja hänelle rakasta, mutta hän on tyytyväinen saadessaan katsella Suomea ulkosuomalaisen asemassa hieman kauempaa.

4.4 Suomalaisuus uniikkina lumihutaleena

Holma on itse suomalainen ja voi siten ymmärtää kulttuurin sisältä käsin suomalaisia ilmiöitä ja suomalaisuutta. Hän kykenee vertailemaan Suomessa ja ulkomailla elämistä suomalaisessa kulttuurissa kasvaneen näkökulmasta ja esittämään sekä positiivisia että negatiivisia havaintoja suomalaisista tavoista ja kulttuurin yksityiskohdista joko suomalaisen, ulkosuomalaisen tai molempien näkökulmasta. Seuraavista esimerkeistä 10, 11, 12 ja 13 voi löytää suomalaisuuden erityisyyden ja ainutlaatuisuuden korostamista, kun Holma asettaa suomalaiset ja suomalaisuuden asiaksi, jota suomalaisuutta ulkopuolelta tarkastelevat ulkomaalaiset eivät voi ymmärtää tai vähintäänkin pitävät

kummallisena. Diskurssi esiintyy aineistossa usein, etenkin kun Holma vertailee suomalaisena elämistä Suomessa ja Amerikassa.

(10) ↑**toivottavasti turisteille näytetään se Löyly eikä pelkästään (.) Sibelius-monumenttia** .hhh siis **Sibelius-monumenttihan** on todella hieno (.) **jos tykkää (.) monista putkista** .hhh ja **moni turisti varmaan tykkää mutta** sitte .hhh siis Löyly oli niinku **elämys kerta kaikkiaan** (Jakso 29. Suomi?)

Esimerkki 10 on jatkoa esimerkille 5, jossa Holma kehui Löylyä ja kesäistä kokemustaan Helsingissä. Esimerkissä 10 Holma viittaa Eila Hiltusen suunnittelemaan Sibelius-monumenttiin, joka on suosittu nähtävyys Helsingissä. Holma toivoo, että turistit saisivat kokea Löylyn Sibelius-monumentin lisäksi. Kliittisen -hAn-sävyartikkelin rooli tässä yhteydessä – *monumenttihan* - on yhdistää *sillä*-konjunktion tapaan kaksi lausetta, jolloin Holman kuvailu monumentista ja sen ominaisuuksista liittyy ikään kuin perusteluksi ensimmäisessä lauseessa esitetyle toiveelle (VISK §830).

Pelkästään-fokuspätkän voi tulkita tarkoittavan sitä, että Holma pitäisi pelkän Sibelius-monumentin esittämistä huonona vaihtoehtona. Seuraavissa virkkeissä ilmeneekin implisiittisesti Holman suhtautuminen kyseiseen nähtävyyteen. Holma aloittaa kuvailemalla monumenttia todella hienoksi, mutta ampuu sanomansa alas lisäämällä *jos tykkää monista putkista*. *Jos*-adverbiaalikonjunktiolla alkava lause on nollasubjektillinen, jolloin lauseesta puuttuu subjekti ja verbi on yksikön kolmannessa persoonassa. Se tarkoittaa, että lauseen sisältö yleistetään tai tekijä jätetään avoimeksi. (VISK §1347) Holma jättää nollapersoonan avulla avoimeksi sen, ketä lauseessa esiintyvät, putkista tykkävät henkilöt ovat. Tämän voi tulkita tarkoittavan sitä, ettei Holma osaa nimetä ketään, joka kuuluisi kyseiseen ryhmään, jolloin sivulause saa sarkastisen sävyn. Toisin sanoen Holma tarkoittaa, ettei monumentissa ole mitään kehumisen arvoista tai nähtävää kuin niille, jotka pitävät ”monista putkista”, mikä on koomisella tavalla spesifi ja rajoittava määre.

Holma siis pohtii turisteille mielekkäitä kohteita Helsingissä ja Sibelius-monumentin kohdalla antaa ymmärtää, että se olisi jollain tapaa epäkelvo, tylsä ja kummallinen nähtävyys. Kolmannessa virkkeessä edeltävän virkkeen nollapersoonaisuus ikään kuin kumotaan tarjoamalla myös edellisen virkkeen subjektiksi sopiva *moni turisti*. *Varmaan*-pätkä kuitenkin ylläpitää sarkastista sävyä asettamalla oletusarvoksi sen, että *moni turisti* pitäisi nähtävyydestä ja kuuluisi siten edellä mainittuun, erityiseen – ja sarkastisen sävyn huomioon ottaen Holman mielestä todennäköisesti kuvitteelliseen – joukkoon, jotka pitävät ”monista putkista”. Holma ei siis luota turistien erityisesti pitävän kyseisestä suomalaisesta nähtävyydestä, jota hän kuitenkin olettaa suomalaisten esittelevän Suomeen saapuville turisteille, sillä hän kokee tarpeelliseksi esittää toiveen monumentin esittelemisen korvaamisesta Löyly-vierailulla.

Löylyn ylivertauuutta Sibelius-monumenttiin verrattuna puolestaan korostetaan kiteytyneellä, intensiteettiä luovalla *kerta kaikkiaan* -ilmaisulla sekä *elämys*-sanan käyttämisellä. Löylyn paremmuutta korostaa myös *mutta*-konjunktion käyttö, sillä se saattaa käsitellyt asiointilat adversatiiviseen asetelmaan, jossa ne asetetaan vastakkain tai esitetään jopa toistensa vastakohtina. (VISK §1103) Tällöin syntyy vaikutelma tilanteesta, jossa ylivertauksen Löylyn vastakohta on jokseenkin keho Sibelius-monumentti. Esimerkin 10 voi tulkita sekä kritiikiksi Sibelius-monumenttia kohtaan että *suomalaiset uniikkina lumihiihtaleena* -diskurssia aktivoivaksi, sillä se olettaa turistien hämmentyvän Holman mielestä kehnosta suomalaisesta nähtävyydestä.

Esimerkissä 11 Holma pohtii tilannetta, jossa hänen michiganilainen työkaverinsa kertoi harkitsevansa muuttoa Suomeen. Holma antaa ymmärtää, että Töölöön muuttaminen voi ulkomaalaiselle olla niin iso shokki, että sitä tulee harkita tarkoin. Tämä aktivoi *suomalaiset uniikkina lumihiihtaleena* -diskurssin, sillä Holma suhtautuu ideaan vastahakoisesti ja esittää Suomeen muuton olevan amerikkalaiselle erityistä valmistautumista ja tarkkaa harkintaa vaativa tapahtuma.

(11) hän kerto että hän ei oo (.) käyny muualla uueaan rajoje ulkopuolella ku Kanadassa kerran ni mä mietin et **pitäsköhän käydä** ennen ku (.) muuttokuorman kanssa lähtee (.) .hhh Töölöön (Jakso 29. Suomi?)

Pitäsköhän-sanalla alkavassa interrogatiivilauseessa sävyartikkeli -hAn tekee kysymyksestä retorisen, suorastaan toteavan (VISK §832). Holman mielestä Suomessa tai vähintään muualla kuin Yhdysvalloissa tai Kanadassa tulisi käydä, ennen kuin voi harkita Suomeen muuttoa. Sävyartikkeli rakentaa diskurssia aktivoivaa merkitystä, sillä se luo aidon kysymyksen sijaan retorisen huomion siitä, että Suomessa tulee käydä, ennen kuin sinne voi muuttaa. Oletus sisältää myös taka-ajatuksen siitä, että Suomessa vierailulla käyminen saa aikaan sen, että sinne ei enää haluakaan muuttaa. Holma lausuu seuraavan kuvitteellisen vastauksen työkaverilleen:

(12)((englanniksi puhutut osuudet lausuttu kauttaaltaan rallienglanniksi ja suomenkielisiä sanoja lausuttu myös englannin tapaan)) brou (.) juu häv tu teist eibiisii (.) kultakhatriina thummapaahto seven auörs in tö phannu (.) först .hhh häv you evör häd broiler vit paholaisenhillö ät ön Amarillo (Jakso 28. Hautajais-suunnitelmat eivät koskaan mene hukkaan)

Esimerkissä 12 nousee esiin sekä yleinen stereotypia suomalaisista kahvinjuojakansana että yksityiskohtaisempia suomalaisia ilmiöitä, jotka erottavat suomalaisia muista. Esimerkkiin 11 liittyen voi olettaa, että nämä esimerkissä 12 esitellyt ilmiöt ovat suomalaisessa kulttuurissa sellaisia asioita, joiden Holma arvioi voivan järkyttää ulkomaalaista. Suomalaisuuden uniikkiuudesta annetaan tässä jälleen inhorealistiseen diskurssiin kietoutuvia esimerkkejä: seitsemän tuntia ABC-liikennemyymälän kahvipannussa seissyt kahvi sekä mielipiteitä jakavan Amarillo-ravintolaketjun ruoka-annos

annetaan ikään kuin esimerkkinä suomalaisesta ruokakulttuurista. Niiden avulla Holma tuntuu perustelevan sitä, että Suomeen muuttamista kannattaa todella harkita etukäteen, mikä saa mainitut asiat ilmenemään negatiivisessa valossa.

(13) minä huudav vessan oven takana että ↑nyt lopeta ei nyt aleta se- ei aleta selittää sitä juttua et **siihe menee kymmene minuuttia**↑ .hhh **ku se ei oo hauska (.) ku sen kääntää** ((poistettu osa)) ranskalainen ku alkaa tätä .hhh humalassa amerikkalaiselle englanniks kääntää ja **selittää et mikä siinä o hauskaa** nin ## ei tuu mitään (.) ku ei siinä välttämättä edes oo mitää hauskaa (.) ja kaikkee ei tarvi kääntää (Jakso 28. Hautajaissuunnitelmat eivät koskaan mene hukkaan)

Esimerkissä 13 Holma kuvailee tilannetta, jossa hänen ranskalainen puolisonsa koittaa kääntää suomalaisia vitsejä tai lauluja englanniksi heidän amerikkalaisille ystävilleen. Holma kokee idean huonoksi, sillä hänen mielestään suomalaiset huumoritekstit eivät käänny tarkoituksenmukaisesti muille kielille. Kääntämisen hankaluuden ilmiötä esiintyy toki muidenkin kielten ja niiden ainutlaatuisien ominaisuuksien kohdalla, mutta Holman suomalaisuuden ja äidinkielen huomioon ottaen ilmiö liittyy tässä olennaisesti juuri suomen kieleen ja aktivoi siten *suomalaisuus uniikkina lumihutaleena* -diskurssin.

Holma siis puolustaa suomen kielen asemaa uniikkina, sekä muiden käsityksen ulottumattomissa olevana että itselleen herkkänä aiheena. Äidinkielen merkitys Holmalle kävi ilmi myös aiemmin esimerkeissä 7 ja 8. Holman toteamus *ku se ei oo hauska ku sen kääntää* nostaa esiin ilmiötä, jossa suomenkielisten vitsien tai laulujen kääntäminen toiselle kielelle vie niiden alkuperäisen merkityksen ja huumoriarvon pois. Hän korostaa kääntämisen vaivalloisuutta ja hyödyttömyyttä myös mainitsemalla aikamäärään *siihe menee kymmene minuuttia* ja toteamalla että kääntämisen lisäksi täytyy erikseen *myös selittää et mikä siinä o hauskaa*. Taustalla voi tulkita vaikuttavan diskurssia aktivoivan oletuksen, jonka mukaan ulkomaalaiset eivät kuitenkaan voisi ymmärtää juttujen hauskuutta, sillä he eivät ole suomalaisia, saati sitten tajuta niiden tarkoituksen silloin, kun ne on käännetty pois alkuperäiskielestä.

Suomalaisuus uniikkina lumihutaleena -diskurssi käsittelee Holman ajatusmaailman läpi niitä asioita, jotka tekevät suomalaisuudesta ja Suomesta erityisen. Niitä ovat diskurssin sisällön perusteella ainakin Suomen sääolot, kieli ja ruoka. Ruoasta ja sääolosuhteista Holma puhuu negatiiviseen sävyyn asiana, joka saattaa järkyttää ulkomaalaista. Suomen kieleen hänellä on kuitenkin henkilökohtaisella tasolla positiivinen suhde, jolloin sen varjeleminen esimerkissä 13 kertoo Holman omistushaluisesta suhtautumisesta äidinkieleensä. Ulkomaalaiset eivät voi ymmärtää suomea, mutta

syntyy vaikutelma, että se on Holman mielestä jopa positiivinen asia. Äidinkieli on hänelle jotain, jonka hän haluaa pitää itsellään ulkosuomalaisena eläessään.

4.5 Vaatimattomat suomalaiset

Vaatimattomuus on yksi suomalaisuuteen liitetyistä stereotyyppioista. Suomalaisten itsensäkin vahvasti ylläpitämä ja toteuttama ajatus vaatimattomuuden ihannoimisesta näkyy esimerkiksi kansan keskuudessa elävissä sanonnoissa ”vaatimattomuus kaunistaa” ja ” kel’ onni on, se onnen kätkeköön”. Kurssailamista pidetään kohteliaana ja hyväksyttynä, ja vaatimattomuuden puute saatetaan puolestaan tulkita jopa töykeydeksi tai kerskailuksi. *Vaatimattomat suomalaiset* -diskurssi esiintyi aineistossani ainoastaan jaksossa 25, eikä aktivoidu aineistossani yhtä usein kuin aiemmat löytämäni diskurssit.

Tukemalla vaatimattomuuden stereotypiaa esimerkissä 14 Holma rakentaa *vaatimattomat suomalaiset* -diskurssia. Hän esittää omasta käytöksestään lähtöisin olevan havainnon, joka amerikkalaisuuteen vertaamisen avulla korostaa hänen asemaansa suomalaisena ja liittää siten havaitun vaatimattomuuden juuri suomalaisuuteen. Esimerkissä 14 Holma kuvailee öljyvärikurssilla tapahtunutta kohtaamista ja siitä seurannutta havaintoa suomalaisesta vaatimattomuudesta.

(14) ehkä kolme viikkoo oli menny ku kävin ekan kurssikaverin taululla ja sanoin että .hhh todella hieno turbaani (.) ihanat laskokset sulla tuossa (.) ja se vaan sano et oumaigaad thänk juu .hhh tajusin että suomalaisena odotin vähintään semmosta .hhh @no e::n tiä vähän nyt jotenki näyttää **kytyseltä koko turbaani** (.) että **pitäs varmaa alottaa alusta tai itseasias jättää koko maalausharrastus@** .hhh ni (.) sitte mäki oon vaa ope- **opiskellu** sanomaa et ↑oumaigaad thänk juu jos kurssikaverit kehuu siellä (Jakso 25. Lyyrisiä lihaliemikuutioita ja torttu tortun päällä)

Vaatimattomien suomalaisten diskurssi rakentuu esimerkissä 14 Holman kuvaillessa öljyvärikerhossa tapahtunutta kehumistilannetta. Toisen taulua kehuttuaan Holman saama vastaus sai hänet tajuamaan, että amerikkalaisen *oumaigaad thänk juu* -reaktio kehuihin on täysin toinen kuin suomalaisen. Esimerkiksi suomalaisesta tavasta vastata kehuihin hän esittää liioitellun epäröivän ja itseään alentavan kommentin, jossa kyseinen merkitys rakentuu usean keinon avulla. Sanavalinta *kytynen* luo hupaisan mielikuvan huonosti maalatusta turbaanista. Affektiivista merkitystä kantava *koko* on esimerkissä 13 ei-kvantifioivassa roolissa, jolloin se ilmentää negatiivisia arvioita puheen kohteena olevasta asiasta: *näyttää kytyseltä koko turbaani* (VISK §751). *Varmaan*-partikkeli asettaa harrastuksen alusta aloittamisen oletusarvoksi (VISK §1606) ja luo siten tuntua sen vääjäämättömyydestä korostaen vaatimattomuutta ja puhujan huonommuutta. *Itse asiassa* -sanaliitto (*itseasias*) toimii ikään kuin siltana vielä

voimakkaampaan, niin ikään oletusarvon saavaan ehdotukseen *tai itseasias jättää koko maalausharrastus*.

Suomalaisena odotin vähintään -lausuma aktivoi vaatimattomat suomalaiset -diskurssin, sillä se liittää käsiteltävän asian Holman ominaisuuksista nimenomaan suomalaisuuteen. Holma siis samaistaa piirrettä itseensä: essiivimuotoisen *suomalaisena*-sanana kautta Holma sisällyttää itsensäkin kuulumaan vaatimattomiin suomalaisiin. *Vähintään*-partikkeli ilmaisee minimiodotuksia (VISK §788) ja luo jälleen huumorin keinona liioittelua implikoidessaan, että suomalaisten vaatimattomuus on vähimmilläänkin radikaalia ja ylikorostunutta.

Huomio vaatimattomuudesta korostaa Holman suomalaisuuden ilmenemistä ulkosuomalaisen – ja amerikkalaisten näkökulmasta maahanmuuttajan – asemassa. Se, että Holma sanoo *opiskelleensa* vastaamaan amerikkalaisittain *oumaigaad thänk juu* kertoo siitä, että stereotypian mukainen suomalainen vastaustyyli on ollut hänelle automaatio, josta eroon päästäkseen on täytynyt erikseen tehdä töitä. *Vaatimattomat suomalaiset* -diskurssin kohdalla Holma sisällyttää itsensä selvästi kyseiseen joukkoon kuuluvaksi, eikä eriytä itseään suomalaisuudesta. Diskurssi on stereotypiaan pohjautuva, mutta sävyiltään humoristinen, lämmin ja itseironinen. Holman asema ulkosuomalaisena suhteessa amerikkalaisiin korostaa hänen omaa suomalaisuuttaan ja siten vaatimattomuuden liittymistä juuri suomalaisuuteen.

4.6 Suomi Venäjän naapurina

Historiallisten tapahtumien valossa Suomi tunnetaan varmasti maailmalla hyvin siitä, että valtio on selvinnyt sodista itseään monta kertaa suurempaa Venäjää vastaan. Suomessakaan asia ei ole vaiettu, vaan suomalaiset itsekin pitävät yllä vahvaa tietoisuutta historian tapahtumista. Yleisiä stereotyyppioita Suomesta ja suomalaisista ovatkin ”talvisodan henki” ja ”sisukkaat suomalaiset”, jotka kiinnittyvät lopulta Venäjän kanssa käytyihin sotiin. Suomalaiset eivät kuitenkaan halua määritellä itseään Venäjän kautta vain sinä valtiona, joka soti Venäjän kanssa, vaan sotahistoria on ainoastaan yksi osa valtion ja suomalaisten historiaa.

Aineistosta nousee esiin diskurssi, jossa Suomea käsitellään nimenomaan Venäjän naapurimaan aseman kautta. Diskurssi rakentuu pienen, vain jaksossa 27 esiintyvän havainnon myötä, eikä esiinny laajemmin tutkimusaineistossa. Valitsen kuitenkin esitellä diskurssin, sillä se kuvailee Suomea ja suomalaisuutta ajankohtaisen aiheen, sodan uhan, näkökulmasta ja onnistuu hyvin tarkkanäköisesti kertomaan suomalaisuuteen liittyvästä ilmiöstä vain yhden esimerkin kautta. Esimerkissä 15 Holma kuvailee tilannetta, jossa hammaslääkärikäynnin aikana hänen armenialainen

lääkäriinsä kysyy, onko Venäjä jo hyökännyt Suomeen. Sitaatissa Suomen määritelmä asetetaan tapahtuvaksi Venäjän kautta. Holman hammaslääkäriin – kuvitteellinen tai todellinen – kommentti siis ylläpitää historian saatossa syntyneitä käsityksiä.

(15) se se **raplaa** hammasvälit ja kysyy että **joko Venäjä o hyökänny Suomeen** (Jakso 27. Savu haisee ja kuolema vaanii)

Holman valinta nostaa lääkärin kyseinen repliikki esiin kertoo myös siitä, minkälaista kuvaa hän haluaa luoda hammaslääkärihahmosta. Holman tapa kuvailla lääkäriä *se raplaa hammasvälit ja kysyy että joko Venäjä o hyökänny Suomeen* luo mielikuvan lääkäristä rivakkana toiminnan ihmisenä, joka kysyy Holmalta ainoastaan merkittävistä Suomeen liittyvistä uutisista olettaen, että yksi niistä saattaisi olla Venäjän aloittaman sodan uhka. Lääkärihahmo ei ole suomalainen, jolloin hän edustaa ikään kuin kansainvälistä ulkomaalaisen näkökulmaa Suomesta.

Raplata-verbin käyttö antaa ymmärtää toiminnan olevan ripeää, suoraviivaista ja ehkä jopa kovakouraista. Rinnastuskonjunktio *ja* yhdistää kaksi lausetta, tekee niistä samanarvoisia (VISK §817) ja esimerkin 14 tapauksessa luo tuntua tapahtumien samanaikaisuudesta. Lääkäri siis kysyy hampaita *raplatessaan* tämän olennaiseksi arvelemansa kysymyksen, mikä vahvistaa mielikuvaa topakasta toiminnan ihmisestä, joka keskittyy vain olennaiseen. -kO-kysymyspartikkelin vuoksi kysyväksi muuttuva *jo*-partikkeli antaa ymmärtää, että Venäjän hyökkäys Suomeen on vääjäämättä tapahtuva asia, jonka toteutumista odotellaan. Holma siis valitsee esittää ulkomaalaisen näkökulman Suomeen tapahtuvaksi Venäjän ja sodan uhan kautta. Tämä Holman kuvailema hammaslääkäriin oletus aktivoi *Suomi Venäjän naapurina* -diskurssin. Diskurssi on siis kiinnittynyt vahvasti historialliseen kontekstiin ja sen perusteella tehtyihin oletuksiin.

Suomi Venäjän naapurina -diskurssi ylläpitää historiallisia käsityksiä ja toisaalta peilaa myös nykyhetkeä. Vuonna 2022 Venäjän aloittama Ukrainan sota on nostanut Suomen sotahistorian jälleen keskustelunaiheeksi yhteiskunnassamme ja saanut ihmiset pohtimaan uuden sodan uhkaa. Diskurssilla Holma nostaa esiin tämän ajankohtaisen aiheen vähättelemättä sen vakavuutta, sillä diskurssin teema ei ole humoristisesti väritynyt.

4.7 Korostuneita kielen ilmiöitä

Diskursseja esitellessäni tarkastelin myös niitä kielen keinoja, joilla Holma rakentaa diskursseja. Nyt esittelen tarkemmin ilmiöitä, jotka olivat tyypillisiä useassa diskurssissa. Löysin kolme kielen ilmiötä, jotka nousivat esiin usean diskurssin rakentumista analysoidessa. Niitä ovat sävypartikkelit, korostussanat sekä sanavalinnat. Niiden avulla Holma luo lausumiinsa merkityksiä kantavia kielen

vivahteita, jotka ovat mukana rakentamassa diskursseja. Esiin nostamani kielen ilmiöt myös edustavat osaltaan niitä keinoja, jotka Holman kielessä luovat sen monipuolisuutta.

Sävypartikkeleita esiintyy aineistossani diskurssia rakentavassa merkityksessä esimerkeissä 3, 5, 10 ja 11. Niiden avulla lausumiin saadaan lisättyä propositionaalisen merkityksen ohkeen myös lisämerkityksiä tai sävyjä. Sävypartikkeleilla on kullakin oma löyhästi määritelty merkityksensä, mutta ne saavat todellisen merkityksensä pitkälti siinä kontekstissa, jossa ne esiintyvät. (VISK §821.) Holma käyttää sävypartikkeleita hyvin hienovaraisesti, ja onnistuu niiden avulla korostamaan muiden kielen keinojen ohella lausumiin sisältyviä lisämerkityksiä, kuten esimerkissä 5 kliittisen sävypartikkelin -pA (*ompa mainio kaupunki tämä Helsinki*) ja esimerkissä 4 niin ikään kliittisen -kin-fokuspartikkelin (*minäk(h)i paluumuuttasin semmosen jälkeen*) avulla. Analyysin lomassa käsitellyt sävypartikkelit ovat enimmäkseen kliittisiä (kuten -hAn ja -pA), mutta esimerkissä 3 esiintyy myös itsenäinen *kyllä*-sävypartikkeli.

Korostussanoja Holma käyttää huumorin keinona esiintyvän liioittelun apuna. Korostussanoilla omassa aineistossani tarkoitan (intensiteetti)partikkeleita ja kiteytyneitä ilmauksia. Niitä löytyy esimerkeistä 3, 4, 5, 10 ja 14 (*aina, vaikka, jotenki, kerta kaikkiaan, vähintään*). Ne joko luovat vastakkainasettelua tai korostavat lausumassa esitettyä asiaintilaa, kuten esimerkissä 3 (*pysäkiltä jossa aina makaa perkelettä huutava mummo*) tai esimerkissä 10 (*Löyly oli niinku elämys kerta kaikkiaan*). Aineistossani korostussanat toimivat sävypartikkelien ohella lausuman lisämerkityksen rakentamisessa tai propositionaalisen merkityksen korostamisessa.

Sanavalinnat liittyvät olennaisesti diskurssin rakentamiseen, sillä ne vaikuttavat siihen, minkälainen mielikuva puheen kohteena olevasta asiasta syntyy (Pietikäinen, 2020: luku 1.2). Holma käyttää hyvin spesifejä sanavalintoja tietynlaisen, tarkan mielikuvan luomiseksi. Siten hän tukee tyylilleen tyypillistä tapaa antaa yksityiskohtaisia esimerkkejä. Toki joka ikinen lauseessa esiintyvä sanavalinta vaikuttaa siihen, minkälainen lausumasta syntyy, mutta poimimieni esimerkkisanojen kohdalla ilmiö korostuu.

Poimin sanavalintojen merkitystä esitelläkseni sanoja tai ilmauksia esimerkeistä 14 (*opiskella*), 10 (*elämys*), 4 (*buprenorfiinin ystävät ry*), 5 (*fantastinen*), 3 (*räiskäle ja gambiina*). Opiskella-verbien käyttö esimerkissä 14 korostaa työläyttä ja tekijän aktiivisuutta, *elämys* ja *fantastinen* esimerkeistä 10 ja 5 puolestaan ovat voimakasta positiivista merkitystä kantavia sanoja ja vahvistavat siten esitettyä asiaa. Esimerkeissä 3 ja 4 sanavalinnat *gambiina* ja *buprenorfiinin ystävät ry* ovat erityisen yksityiskohtaisia. Holman valinta kertoa juoman olevan juuri Gambinaa eikä esimerkiksi viinaa tekee kuvauksesta yksityiskohtaisemman ja luo sille tietynlaisen sävyn, kuten myös valinta kertoa

yhdistyksen olevan juuri buprenorfiinin ystäville. Räiskäle sukupuolielimien synonyyminä on puolestaan hauska ja härski valinta.

5 PÄÄTÄNTÖ

Olen tutkielmassani tarkastellut suomalaisuuden diskursseja ja niiden rakentamisessa käytettyjä kielen keinoja Antti Holman pitämässä *Antin palautepalvelu* -podcastissa. Tutkimusaineistoni olen rajannut kolmannen kauden viiteen ensimmäiseen jaksoon (jaksot 25–29), joista litteroin esimerkkejä, joissa Holma rakentaa suomalaisuuden diskursseja. Sekä tutkimukseni teoreettisen viitekehyksen että tutkimusmenetelmän olen ammentanut diskurssintutkimuksen perinteestä. Olen käsittänyt diskurssin tutkimuksessani ennen kaikkea sen sosiaalista todellisuutta rakentavan luonteen näkökulmasta. Diskursseja tutkiessani olen käsitellyt tiiviisti myös stereotypian käsitettä sekä tarkastellut diskursseja myös sen valossa, sillä aineistoa analysoidessani totesin lähes kaikkien diskurssien lähestyvän suomalaisuutta jollain tapaa stereotyyppisestä näkökulmasta. Olen myös ottanut huomioon Holman aseman ulkosuomalaisena.

Löysin aineistostani kuusi suomalaisuuden diskurssia: *takapajuisen Suomen kielitaidoton kansa*, *inhorealistinen Suomi*, *suomalaisuus henkilökohtaisena aarteena*, *suomalaisuus uniikkina lumihiihtaleena*, *vaatimattomat suomalaiset* sekä *Suomi Venäjän naapurina*. Lisäksi *inhorealistinen Suomi* -diskurssi jakautuu kahteen pienempään diskurssiin, *suomalaiset päihteidenkäyttäjinä* sekä *pimeä ja märkä pohjola*. Analyysiluvussa olen tarkastellut aineistosta poimimiani diskursseja sekä niitä kielen keinoja, joilla Holma diskursseja rakentaa. Löytämäni diskurssit ovat osa isompaa kokonaisuutta, suomalaisuuden diskurssia, jonka muodostumista *Antin palautepalvelu* -podcastissa olen tarkastellut.

Tutkimuksen edetessä selvisi hieman yllättäen, että suurin osa löytämistäni diskursseista nojaa edes jollakin tapaa johonkin olemassa olevaan stereotypiaan. Holma esittelee suomalaisuuden siis pitkälti stereotyyppien valossa, mutta lähinnä huumorin vuoksi, sillä stereotypiat asettavat stereotypian kohteena olevan asian usein jollain lailla joko todellisuutta vähättelevään tai liioittelevaan asemaan. Liioittelu on Holmalle tyypillinen kielen ja huumorin keino, jota suomalaisuuden stereotyyppien hyödyntäminen tukee. Toisaalta diskursseista välittyy myös suomalaisuus sellaisena osana Holman henkilökohtaista identiteettiä, jota hän arvostaa ja haluaa vaalia. Ulkosuomalaisen näkökulma tulee esiin esimerkiksi Holman vertaillen ulkomaalaisten toimintatapoja suomalaisuuteen tai luodessa niiden välille vastakkainasettelua, kuten diskursseissa *suomalaisuus uniikkina lumihiihtaleena* sekä *vaatimattomat suomalaiset*. Ulkosuomalaisuus tulee ilmi myös silloin, kun Holma asettaa itsensä ikään kuin objektiivisen katselijan asemaan ja tarkastelee suomalaisuutta enemmän ulkoa päin kuin itse suomalaisena kulttuurin sisältä, esimerkiksi diskurssissa *takapajuisen Suomen kielitaidoton kansa*.

Diskurssien rakentamisen työkaluiksi sekä usein myös Holman kielenkäytölle tyypillisiksi kielenilmiöiksi nimesin sävyartikkelit, korostussanat ja sanavalinnat. Sävyartikkeleiden avulla Holma luo hienovaraisia, usein implisiittisiä merkityksiä lausumiinsa. Ne ovat mukana luomassa puheeseen sävyjä, jotka vaikuttavat siihen, minkälaisen asenteen Holmalla voi tulkita olevan puheen kohteena olevaa asiaa kohtaan. Korostussanoilla puolestaan tarkoitan (intensiteetti)partikkeleita sekä kiteytyneitä ilmauksia, joilla Holma usein vahvistaa sanomaansa. Tarkoilla sanavalinnoillaan Holma saa kuulijalle aikaan yksityiskohtaisia mielikuvia ja käyttää niitä siten taitavasti diskurssien rakentamisessa.

En ole ottanut tutkimuksessani huomioon prosodiaa. Mikäli prosodian huomioisi, aineistosta aukeaisi laajempaa ja yksityiskohtaisempaa materiaalia jatkotutkimusta varten. Tutkimuksen kohteena olleesta *Antin palautepalvelu* -podcastista löytyisi materiaalia myös monen muunlaisen diskurssin tai kielen ilmiön tutkimukseen. Omassa tutkimuksessani aineisto on rajattu hyvin tiiviisti vain viiteen jaksoon. Jos kaikki podcastin jaksot otettaisiin huomioon, materiaalia tutkimukselle löytyisi runsaasti enemmän. Ylipäätään podcastien aihekirjon, määrän ja suosion kasvaessa on mielekästä tutkia niitä entistä enemmän, sillä ne vaikuttavat enenevässä määrin julkiseen keskusteluun yhteiskunnassa.

LÄHTEET

- Cap, P. (2019). Discourse studies: Between social constructionism and linguistics. A critical overview. *Topics in Linguistics*, 20(2) 1–16. Noudettu osoitteesta <https://doi.org/10.2478/topling-2019-0006>.
- Delikouras, M. (2020). *Parasosiaalisuus podcast-työssä: Kuulijasuhteella valtakunnan ykköspodcastiksi* (Opinnäytetyö, Metropolia Ammattikorkeakoulu). Noudettu osoitteesta <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2020051511630>.
- EF EPI. (2021). Luettu 11.10.2022. <https://www.ef.fi/as-setscdn/WIBIwq6RdJvcD9bc8RMd/cefcom-epi-site/reports/2021/ef-epi-2021-english.pdf>.
- Evans, D. (2016). Language and Identity: Discourse in the World. In *Language and Identity* (1st ed.). Bloomsbury Publishing Plc.
- Folklore SuomiFinland. (2021). *Stereotypiat suomalaisista*. Luettu 20.10.2022. <https://folklore-suomifinland.fi/uutiset/stereotypiat-suomalaisista/>.
- Haakana, M. (1995). Vitsi keskustelussa. Kontekstualisointi, tunnistaminen ja sekventiaalisuus. *Virittäjä*, 99(3), 359. Noudettu osoitteesta <https://journal.fi/virittaja/article/view/38804>.
- Harjunpää, K., Mondada, L., & Svinhufvud, K. (2019). Multimodaalinen litterointi keskustelunanalyysissä. *Puhe ja Kieli*, 39(3), 195–220. Noudettu osoitteesta https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/315079/PK_3_19_Harjunp_Mondada_Svinhufvud_Multimodaalinen_litterointi_kestelunanalyysissa.pdf?sequence=1.
- Jokinen, A., Juhila, K., Suoninen, E., & Jokinen, A. (2016). *Diskurssianalyysi : teorit, peruskäsitteet ja käyttö*. Vastapaino.
- Malm, A. (2020). *"Takaisin jakson pariin": Siirtyminen jakson kaupalliseen osuuteen Nonsense-podcastissa* (Kandidaatintutkielma, Tampereen yliopisto). Noudettu osoitteesta <https://urn.fi/URN:NBN:fi:tuni-202002071920>.
- Mutanen, A. (2020). *Dialogisuuden rakentuminen Jari Sarasvuon monologiohjelmassa* (Pro gradu -tutkielma, Tampereen yliopisto). <https://urn.fi/URN:NBN:fi:tuni-202002172131>.
- Pietikäinen, S. (2020). *Uusi kurssi kohti diskurssia*. Vastapaino.

Sisäministeriö. *Ulkosuomalaiset*. Luettu 24.9.2022. <https://intermin.fi/maahanmuutto/ulkosuomalaiset>.

TEPA-termipankki: *Podcast*. Luettu 24.9.2022. <https://termipankki.fi/tepa/fi/haku/podcast>.

Tieteen termipankki: *Kasvatustieteet:stereotypia*. Luettu 24.9.2022. <https://tieteentermipankki.fi/wiki/Kasvatustieteet:stereotypia>.

Tieteen termipankki: *Kielitiede:diskurssi*. Luettu 23.9.2022. <https://tieteentermipankki.fi/wiki/Kielitiede:diskurssi>.

Trubman, D. [dmtrubman]. (10.6.2022). my politics is whatever this is. [Tviitti]. <https://twitter.com/dmtrubman/status/1534336788747132930>.

VISK = Auli Hakulinen, Maria Vilkuna, Riitta Korhonen, Vesa Koivisto, Tarja Riitta Heinonen ja Irja Alho 2004: Iso suomen kielioppi. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. Verkkoversio, viitattu 1.11.2022. <http://scripta.kotus.fi/visk>.

AINEISTOLÄHTEET

Holma, A. (2022). *Antin palautepalvelu -podcast*. Tuotantokausi 3. Jakso 25: Lyyrisiä lihaliemikuitioita ja torttu tortun päällä. Podme.

Holma, A. (2022). *Antin palautepalvelu -podcast*. Tuotantokausi 3. Jakso 26: Surströmmingiä ja isän vihaa. Podme.

Holma, A. (2022). *Antin palautepalvelu -podcast*. Tuotantokausi 3. Jakso 27: Savu haisee ja kuolema vaanii. Podme.

Holma, A. (2022). *Antin palautepalvelu -podcast*. Tuotantokausi 3. Jakso 28: Hautajaissuunnitelmat eivät koskaan mene hukkaan. Podme.

Holma, A. (2022). *Antin palautepalvelu -podcast*. Tuotantokausi 3. Jakso 29: Suomi? Podme.